

GLOBÁLNÍ KUCHYNĚ

PŘIPRAVUJE | PETR DORŮŽKA

FIRA MEDITERRÀNIA DE MANRESA 2015

Gaskoňská polyfonie mezi soptícími ještěry

V severovýchodním cípu Španělska, mezi Pyrenejemi a pobřežím Středozemního moře, leží Katalánsko, region s vlastní kulturou i jazykem, jímž mluví zhruba stejný počet lidí jako češtinou. Poblíž slavného kláštera Montserrat, severně od katalánské metropole Barcelony, leží Manresa – městečko, které každoročně na podzim ožije na tři dny hudbou, tancem i pouličními akcemi.

Přířem programu je překvapivě pestrá hudba z Katalánska, dalších regionů Pyrenejského poloostrova i celého Středozemí, která tvoří navzájem propojené stylové spektrum. Dalším zpestřením je Asie a Afrika, kterou letos reprezentovali **Asian Dub Foundation** či zpěvák **Cheikh Lo**, který patří už dvacet let k nenápadným stálým senegalské hudby. Od svých afrických vrstevníků se podstatně odlišuje: i když je druhým povoláním bubeník, typicky africkou smršť perkusí zredukoval na jemnou pavučinu rytmu, kterou okořenil náznaky reggae a dalších spřízněných stylů. A na rozdíl od svých komerčně úspěšných krajanů mu nehrozí že by se opakoval. Alba totiž vydává s rozvážností mis-

tra a rodového stařešiny, v afroarabských komunitách označovaného shodou okolností jeho křestním jménem cheikh. V Manrese představil repertoár svého nejnovějšího CD, které vyšlo na podzim pod názvem **Balbalou**. Pokud tedy Cheikh Lo spíše splnil očekávání, skupina **Band Adriatica** byla bleskem z čistého nebe. Pochází z jihu Itálie, kolečky úderného rytmu pizzica, který, jak její název napovídá, spojuje se styly z opačného břehu Jaderského moře, především s balkánskými dechovkami. O téměř surrealistické prvky dokáže koncert obohatit příležitostně hostující albánský violoncellista Redi Hasa, který je ovšem čím dál více vytížen vlastními projekty a v Manrese chyběl. Středem zájmu se tak stal Claudio Prima, zpěvák a hráč na

jeden z nejtýpčtějších italských nástrojů, knoflíkový akordeon zvaný organetto. Svoji kapelu řídil s autoritou pankáčského anarchisty, a i když se jednalo

o taneční show, světu sdělil podstatnou věc: balkánské dechovky se možná říjí do slepé uličky, ale my Italové to umíme lépe.

PYROTECHNIKA I TRANCE MUSIC

Zatímco po večerech se hrálo ve zhruba deseti klubech i divadlech, přes den jste v centru města sledovali pouliční akce s akrobaty i obrovitými ještěry vypouštějícími dým a plameny, což je lokální specialita propojující Katalánsko s brazilským karnevallem. Souběžně probíhala také veletržní část festivalu, účinkující na své festivaly tu vybírali organizátoři z Kanady, Francie, Polska i z ostravského Festivalu v ulicích. Showcasové nabídky probíhaly na dvoře místního technického muzea, kde se představila řada vynikajících, i když zatím méně známých skupin. Z Gaskoňska, západofrancouzského regionu, který proslavil Alexander Dumas v románu **Tři mušketýři**, pocházel sbor **Vox Bigerri** čerpající z tradic místní polyfonie, silně ovlivněné zpěvem ze sousední-

ho Baskicka. Což je jen další potvrzení faktu, že hudba nevytváří státní, ale regionální identitu. Pokud bychom se z Baskicka vydali podél atlantického pobřeží dále na západ, dorazíme do poutního města Santiago de Compostela, které je metropolí regionu Galicie. Ta je sice součástí Španělska, ale jazykově má mnohem blíže k Portugalsku. Dominantním nástrojem jsou zde dudy, vytvářející fiktivní most ke keltským stylům, a velké tamburiny zvané pandeireta. V minulosti na ně hrály především ženy a jejich pronikavé výkřiky v severoafrický znějících melodiích doprovázené ohlušujícím rytmem jsou tou nejlepší trance music. Před 60. lety se na galicijský venkov vydal sběratel Alan Lomax, aby tu pořídil nahrávky pro knihovnu amerického Kongresu, a dnes na tuto mizející a původně čistě ženskou tradici navazuje zpěvák **Davide Salgado**, který svůj repertoár přebírá od babiček na vesnicích. Ve výbavě měl nejen kulaté tam-

BALKÁNSKÉ DECHOVKY SE MOŽNÁ ŘÍTÍ DO SLEPÉ ULÍČKY, ALE MY ITALOVÉ TO UMÍME LÉPE.

.....

buriny, ale i kuriózní čtvercové bubny, které pronikly na Pyrenejský poloostrov ve středověku s maurskou invazí ze severní Afriky. I další styly, které se ve Španělsku a Portugalsku hrají, jsou navzájem propojené, čehož důkazem byl další z účinkujících **Carles Denia**. Zsvěcený výklad podává Araceli Tzigane, hudební specialista z Madridu: „Žánr zvaný cant d'estil se zpívá ve Valencii, jižně od Barcelony, a je spřízněný s flamencem, které vzniklo ještě dále na jihu v Andalusii. Je to typicky městská hudba, kterou urychlil v 19. století přesun venkovských obyvatel za obživou do měst. Melodie, původně zpívané v rodině, dožívají koncertní pódium, zpěvák musí obstát v konkurenci a okouzlit svojí virtuozitou. Podobně jako ve flamencu probíhá zpěv v dlouhých křivkách se

spoustou melismatických ozdob a zatáček.“ Texty byly původně výsledkem okamžité improvizace, textář zvaný versor je našeptával v mezích cantaorovi, tedy zpěvákovi. V rámci festivalu prezentoval Carles Denia svůj repertoár ve finalizovaném tvaru s hutným doprovodem kytary a mandolín a improvizace si nechal až na noční koncert v baru.

ALTERNATIVA Z PALESTINY

Velmi zdařilým únikem před tradičními formami byl naopak koncert palestinské hráčky na loutnu oud **Kamylie Jubran**, impozantní dámy s bílými vlasy, které kontrastovaly s jejím naprosto soustředěným a energií sršícím projevem. Doprovázela ji neméně vynalézavá hráčka na kontrabas a trumpetista s notebookem produkující syrové pazvuky. V repertoáru nechyběla ani jedna z neznámějších melodií arabského světa **Lamma Bada**, která mimo chodem před půl stoletím inspirovala slavný hit Rolling Stones **Paint It Black**. Když Fira Manresa skončí, vždy se vyplatí si cestu prodloužit a setrvat pár dní v Barceloně a navštívit třeba hudební sál Palau de la Musica. Navrhl jej architekt Lluís Domènech i Montaner, současně mnohem známějšího Antoni Gaudího, který poněkud nespravedlivě stojí v jeho stínu. Původně to byl pilíř katalánské kulturní identity, podobně jako Národní divadlo pro Čechy. Dnes ale nabízí daleko širší žánrové spektrum, od klasiky přes jazz až po flamenco – a před návštěvou Barcelony se vždy vyplatí ověřit, co se tu hraje. ■

HRDELNÍ ZPĚV NA INAUGURACI KANADSKÉHO PREMIÉRA

Kanadské volby, v nichž křeslo premiéra získal 43letý Justin Trudeau, vzbudily velký ohlas na sociálních sítích díky pestrému složení jeho vlády, v níž jsou vedle bělochů nejen potomci původních kanadských obyvatel, ale též Sikhové z Indie a jak uváděly internetové zdroje, i nositelka Nobelovy ceny. Otcem nastupujícího premiéra byl mimo chodem Pierre Trudeau, který v této funkci sloužil před půl stoletím a díky svým otevřeným postojům byl srovnáván se zavražděným americkým prezidentem Johnem F. Kennedym. Z hudebního hlediska byla zajímavá Trudeauova premiérská přísaha, kde kulturní vložku tvořil tradiční styl z těch nejsevernějších regionů. Dvě jedenáctileté zpěvačky, Samantha Metcalfe a Cailyn Degrandpre, předvedly ukázkou inuitského hrdelního zpěvu, který na rozdíl od technicky poněkud odlišné disciplíny stejného jména ze Sibíře provozovaly výhradně ženy jako hru krátké dlouhé polární večery. Soupeřící zpěvačky opakují jedna po druhé krkolomné výkřiky a prohráváta, která se jako první neudrží a propukne v smích.

CENA WOMEXU PRO TEHERÁNSKÉ VYDAVATELSTVÍ

Ani v zemi, kde kultura podléhá náboženským restrikcím a ženy jsou vyloučeny z veřejného vystupování, není hudební podnikání zcela bez šancí. Důkazem je vydavatelství Hermes Records, založené roku 1999 v Teheránu. Neviditelnější částí jeho činnosti je vývoz obtížně dostupné iránské hudby do liberálních západních zemí, kde poptávka převyšuje nabídku. Album **Endless Vision**, které natočil v roce 2006 Hossein Alizadeh, jeden z mistrů iránské tradice radif, spolu s arménským virtuosem na píšťalu duduk Jivanem Gasparjanem bylo mimo chodem nominováno na Grammy. Vydavatelství založil Ramin Sadighi, který se netají obdivem vůči německé jazzové značce ECM. Vedle hudebního exportu přináší západní hudbu domácím posluchačům a svádí každodenní boje s cenzory islámské republiky: „Oni chtějí rozhodovat, co je dobré a co špatné, ale když se podíváte zblízka, zjistíte, že hudba z celého světa je v teheránských obchodech k máni hned následující den, i když

je vlastně zakázaná.“ Na Západě zná produkci Hermes Records zatím jen pár znalců, ale letos na podzim získal Ramin Sadighi v Budapešti cenu veletrhu Womex.

OD PÍSNÍ CHVÁL K SOUKROMÉMU LETADLU

Subsaharská republika Mali je v africkém kontextu označována za hudební velmoc. Nabízí tak široké spektrum umělců, že svět je schopen tuto záplavu vstřebávat jen postupně a se zpožděním. K objevům posledních dekád patřili Salif Keita, Ali Farka Toure či Habib Koite a až teď je nastala příležitost pro jejich vrstevníky, které dosud znalo jen místní publikum. Zpěvačka **Kandia Kouyate** patří ke kastě griotů, zpěváků oslavných písní. Ti byli za feudálních časů vydržování africkou šlechtou, kterou nyní vystřídali neméně štědrí podnikatelé. Jeden bohatý obchodník pry zpěvačku přizval na soukromou večeři za honorář půl milionu malijských franků. Později **Kandia Kouyate** získala klíčky od zcela nového auta Nissan a zařízený dům s leteckou ranvejí a soukromým tryskáčem, aby mohla rychle a kamkoli přicestovat, když bude žádán její zpěv. Což je důvod, proč její talent zůstal tak dlouho utajen. Její nové album, natočené s tradičními nástroji i kytarami, proniklo v listopadu do žela evropského žebříčku WMCE.

TAJNÁ ZKRATKA MEZI TINARIWEN A DIRE STRAITS

Kytarový styl Tinariwen a dalších skupin ze Sahary je tématem věčných debat: úsečná sóla plná ostrých hran, přenesená na hmatník kytary z afrických louten, jsou přece africkou paralelou blues! Není ale obtížné najít spřízněný styl i v rockové historii. Když si vedle sebe poslechnete album **Amassakoul**, které vydali Tinariwen roku 2003, a o 25 let starší singl **Sultans Of Swing** od Dire Straits, hned vás zaskočí společné rysy. Hudební server **Africasacountry.com** podává logické vysvětlení: v 80. letech, když byli Dire Straits na vrcholu dráhy, začal anglosaský rock ve větší míře proudit do západní Afriky a na Saharu. Kytaristé Tinariwen tehdy zařadili ke svým vzorům Jimimu Hendrixovi a Bobu Marleymu další objev, a tím byl Mark Knopfler. Právě tehdy se jeho způsob hry otliskl do DNA stylu zvaného pouštní blues.